

The background is a complex, abstract composition of yellow and black. It features large, irregular shapes, some of which are circular, resembling stylized letters or symbols. The surfaces are heavily textured with vertical streaks, scratches, and areas of apparent peeling or layering, giving it a gritty, industrial feel. The yellow is a vibrant, saturated color, while the black is deep and dark, creating a high-contrast visual.

VERHAAL ACHTER DE CIJFERS

Verloop schoolloopbaan gewichtenleerlingen, een kwalitatief
onderzoek naar kansengelijkheid in de regio Zuid-Kennemerland

2019 - IN OPDRACHT VAN DE SCHOOLBESTUREN ZUID-KENNEMERLAND

Margret Mes
Ivanka van Dijk
Maartje van der Helm
Ruscha Wijdeveld

Tamara Geldhof
Marian Barzilay
Annelies Siezenga
Betty van der Vlist

Beleidsmedewerker Salomo
Beleidsmedewerker Stichting Jong Leren
Beleidsmedewerker St BAVO
Stafdirecteur Stichting Spaarnesant /
Directeur van OBS De Erasmus
Beleidsmedewerker Dunamare Onderwijsgroep
Directeur van de Sint Bernardusschool – St BAVO
Directeur van de Wadden Molenwijk – Salomo
Directeur Willem van Oranjeschool – Salomo

INHOUD

• Inleiding	5
• Doel	6
• Opzet onderzoek	7
• Overzicht benaderde leerlingen en respons	9
• Leerlingportretten	10
• Latifa	10
• Kamal	14
• Lotte	18
• Thahan	21
• Farah	26
• Meryem	30
• Conclusies	35
• Wat betekent dit voor scholen van PO en VO?	36
• Wat kunnen we doen?	37
• Bronnen*	38

**Alle persoonsgegevens zijn verwijderd en er is gebruik gemaakt van fictieve namen in verband met de privacy van de deelnemers.*

“De positieve werking die uitgaat van het gevoel te hebben gezien te worden, aandacht krijgen, vooral voor dat wat goed gaat, is niet te onderschatten.”

“Vooral de economie-leraar zei dingen als ‘je bent een slimme meid, je kunt dit’. Ze haalde goede cijfers, dit alles motiveerde haar en maakte haar gelukkig. Het krijgen van deze complimenten en het gevoel dat ze werd gezien.”

“Kamal miste de basisvaardigheden en deze kan je in het eerste jaar van het VO moeilijk eigen maken naast al het andere werk en zonder hulp van ouders.”

“Ik ging altijd eerst kijken waar de pesters stonden en bepaalde dan welke route ik moest nemen.”

“Geef mij maar een klas vol met Kamals, heerlijke leerling om in de groep te hebben. Aandachtig, goede werkhouding, sociaal en gemotiveerd, echt een top leerling en hij kreeg dan ook een heel goed advies mee naar het VO.”

“Mijn moeder heeft er voor gezorgd dat ik naar deze school ging. Ze vond de omgeving en medeleerlingen belangrijk voor mij en wilde dat ik buiten mijn eigen kring zou kijken.”

INLEIDING

De inspectie van het onderwijs constateerde in haar jaarrapport “De staat van het onderwijs” (2018) dat ‘sociale afkomst steeds bepalender wordt voor schoolsucces’. Bij de advisering van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs leiden gelijke prestaties helaas niet altijd tot gelijke kansen. De feiten en cijfers wijzen uit dat leerlingen met laagopgeleide ouders vaker een middelbare-schooladvies onder hun capaciteiten krijgen en vaker afzakken in het voortgezet onderwijs naar een (nog) lager opleidingsniveau, ook als ze even goed presteren als medeleerlingen met hoogopgeleide ouders.

In de Regionale Onderwijsmonitor Zuid-Kennemerland vanaf 2015, wordt dit beeld herkend. We constateren dat gewichtenleerlingen (leerlingen met laagopgeleide ouders) in de regio Zuid-Kennemerland gemiddeld minder vaak opstroom, vaker afstromen en vaker doubleren dan niet-gewichtenleerlingen. Het doorstromingsbeeld van de scholen in wijken met veel gewichtenleerlingen is grilliger dan het gemiddelde beeld in Zuid Kennemerland ofwel het beeld van scholen met hoog opgeleide ouders laat significant minder op- of afstroom zien (Oberon, 2015). In vergelijking met het landelijk gemiddelde laten leerlingen met een weging in de regio Zuid-Kennemerland zelfs vaker afstroom en halfopstroom zien, zo blijkt uit de monitor (Oberon, 2015).

Sociale afkomst steeds bepalender voor schoolsucces

- INSPECTIE VAN HET ONDERWIJS

Reden voor de bestuurders van het PO en VO van Zuid-Kennemerland om zich gezamenlijk sterk te maken om de kansengelijkheid in de overgang van PO naar VO in de regio voor deze kwetsbare doelgroep aan te pakken en te verhogen. In opdracht van bestuurders van het PO en VO van Zuid-Kennemerland zijn beleidsmedewerkers van enkele besturen (Dunamare Onderwijsgroep, Jong Leren, Salomo, Spaarnesant en St BAVO) een onderzoek gestart met als titel ‘Verloop schoolloopbaan gewichtenleerlingen, het verhaal achter de cijfers’.

Met casuïstiek-onderzoek hebben wij kleuring geven aan de in de monitor genoemde cijfers. In schooljaar 2018-2019 is door middel van interviews onderzoek gedaan naar de schoolloopbaan van een zestal gewichtenleerlingen die in schooljaar 2011-2012 van de basisschool zijn gekomen. Zij waren ten tijde van het onderzoek allemaal 18 jaar of ouder. In de gesprekken is er een beeld ontstaan van hoe het hen is vergaan. Hoe kijken zij terug op hun basisschoolperiode? En op de tijd in het voortgezet onderwijs? Welke ondersteuning hebben zij ervaren? En wat hadden ze graag anders gezien? En hoe kijkt de school terug op deze leerling?

DOEL

Het doel van dit onderzoek is om als PO en VO gezamenlijk te zoeken naar mogelijke oorzaken voor afstroom van leerlingen om daar vervolgens door middel van gericht beleid iets aan te kunnen doen. Hoe komt het dat uit de monitor het beeld zo sterk is dat leerlingen met laagopgeleide ouders vaker afstromen en minder vaak opstromen? Maar ook als leerlingen op hetzelfde niveau blijven of opstromen is het zinvol om te achterhalen wat hierin de succesfactoren waren. Wij willen zicht krijgen op de factoren die een rol spelen bij afstroom, zittenblijven, doorstroom en opstroom. Daarnaast willen we mogelijke interventies in beeld krijgen, waarmee we scholen kunnen helpen dit patroon te doorbreken. Wat bepaalt nu eigenlijk het schoolsucces van gewichtenleerlingen? Kunnen we op basis van dit onderzoek conclusies trekken en aanbevelingen doen waardoor het schoolsucces van leerlingen in Zuid Kennemerland in de toekomst minder bepaald wordt door sociale afkomst? Zodat prestaties, aanleg en talent leidend worden in de overgang van PO naar VO? Hoe kunnen wij er in gezamenlijkheid voor zorgen dat gelijke prestaties meer tot gelijke kansen gaan leiden?

Wie voor een dubbeltje geboren wordt, wordt hier te lande maar moeizaam een kwartje.

- ALEXANDER RINNOOY KAN

Alexander Rinnooy Kan stelde in 2015: 'Een goed onderwijssysteem, kort samengevat, maximaliseert de relevante verschillen tussen individuen (voortkomend uit aanleg en talent) en minimaliseert de irrelevante verschillen (voortkomend uit sociale herkomst)'. Ook stelde hij al in 2015: 'Wie voor een dubbeltje geboren wordt, wordt hier te lande maar moeizaam een kwartje'. Het lijkt ons een mooi streven dat in de scholen van Zuid Kennemerland meer dubbeltjes de kans krijgen om een kwartje te worden.

OPZET PROJECT

De beleidsmedewerkers van de verschillende besturen hebben een werkgroep geformeerd om aan de opdracht van het RBO te voldoen. Zij hebben samenwerking gezocht met enkele basisschooldirecteuren om korte lijnen te creëren tussen de werkgroep en de betreffende doelgroep leerlingen. Deze werkgroep heeft de gezamenlijke ambitie neergelegd om van 12 tot 18 leerlingen de schoolloopbaan te volgen. Deze leerlingen zouden afkomstig moeten zijn uit tenminste drie verschillende reguliere basisscholen uit Haarlem en directe omgeving. Er is gekozen voor leerlingen met een leerlinggewicht van 1,2*, die in schooljaar 2011-2012 in groep 8 zaten. Op het moment van het onderzoek waren deze leerlingen ongeveer 18 jaar oud. Om een zo breed mogelijk beeld te krijgen, heeft de werkgroep zorgvuldig de selectie overwogen en ingezet op:

- **diversiteit in schooladvies en plaatsing in onderwijsniveaus.**
- **diversiteit in aanleverende basisscholen, waarbij per basisschool minimaal 1 persoon die de leerling heeft gekend, beschikbaar was voor een gesprek.**
- **diversiteit in ontvangende scholen voor voortgezet onderwijs, waarbij per school minimaal 1 persoon die de leerling heeft gekend beschikbaar was voor een gesprek.**
- **diversiteit in deelnemende besturen.**
- **diversiteit in jongens - meisjes.**

** Voor het bepalen van het gewicht van de leerling gaat het om welke opleiding de ouder(s)/ verzorger(s) hebben gevolgd. Bij een weging 1,2 is dit: Ouders/verzorgers die geen onderwijs hebben genoten of maximaal basisonderwijs of (v)so-zmlk.*

Na toestemming van de leerling is in gesprekken met de PO-school, de VO-school, de leerling zelf en in sommige gevallen de ouders, informatie verzameld over de schoolloopbaan van de leerling.

Hierbij is gebruik gemaakt van een aantal gespreksrichtlijnen met de volgende onderwerpen:

- Wat is het beeld van de leerling?
- Hoe is de schoolloopbaan verlopen: doublure, opstroom, afstroom, uitstroom?
- Welke factoren waren hierop van invloed?
- Welke acties heeft de school ondernomen?
- Wat ging goed, wat kon beter?
- Hoe was het contact met medeleerlingen?
- Hoe was het contact met de docenten?
- Hoe was het contact tussen de school en de ouders?

De verzamelde informatie is opgetekend in zogenaamde 'leerlingportretten'. Hiermee is beoogd het beeld van de leerling, de situatie, de schoolloopbaan en belemmerende en stimulerende factoren samen te brengen. De namen zijn gefingeerd om herkenning te voorkomen en ook prive-omstandigheden zijn zo weergegeven dat herleiding naar families zoveel mogelijk is uitgesloten.

OVERZICHT BENADERDE LEERLINGEN EN RESPONS

Het bleek niet eenvoudig de geselecteerde leerlingen te vinden en het bleek nog lastiger om hun medewerking te verkrijgen. Uiteindelijk is aan 26 leerlingen gevraagd om mee te doen. Daarvan hebben zeven leerlingen toegezegd. Hiervan is het vervolgens bij zes leerlingen gelukt om met zowel de PO-school, de VO-school als de leerling te spreken en een volledig leerlingportret op te stellen.

Oud-leerling	School-advies	Plaatsing brugklas	Diploma behaald	Huidig werk/opleiding	Opstroom? Afstroom? Gelijk?
Farah	<i>vmbo-b</i>	<i>vmbo-b</i>	<i>vmbo-k</i>	<i>mbo 4</i>	<i>Opstroom</i>
Latifa	<i>havo</i>	<i>havo-vwo</i>	<i>vwo</i>	<i>Vrijwilligerswerk in de zorg</i>	<i>Opstroom</i>
Lotte	<i>vmbo-t</i>	<i>vmbo-t</i>	<i>vmbo-t</i>	<i>mbo-dans</i>	<i>Gelijk</i>
Thahan	<i>vmbo-t</i>		<i>vmbo-t</i>	<i>mbo 3</i>	<i>Gelijk</i>
Kamal	<i>vwo</i>	<i>havo-vwo</i>	<i>havo</i>	<i>hbo commerciële economie</i>	<i>Afstroom</i>
Meryem	<i>vmbo-t/havo</i>	<i>havo-vwo</i>	<i>vmbo-t</i>	<i>mbo Amsterdam management retail</i>	<i>Half afstroom</i>

De opgestelde leerlingportretten geven een levendig beeld van de schoolloopbaan van de leerlingen en de risico- en succesfactoren die hebben bijgedragen aan hoe het hen is vergaan. De portretten geven een schets van de leerlingen te starten met de basisschool en het advies, het voortgezet onderwijs, ondersteuning vanuit school en thuis, de sociale contacten en tenslotte wat de leerling is gaan doen na afronding van de school voor voortgezet onderwijs.

LEERLING PORTRETTE

PORTRET VAN LATIFA

Advies:	havo
Voortgezet onderwijs:	Brede scholengemeenschap (mavo t/m gymnasium)
VO diploma:	vwo
Culturele achtergrond:	Marokko
Vervolg:	Gestart VU Bedrijfskunde, in eerste jaar gestopt.

	PO	VO
Werkhouding in de klas	G	G
Huiswerkhouding	G	G
Motivatie	G	G
Zelfstandigheid	G	G

O=onvoldoende, M=matig, V=voldoende, G=goed
 Oordeel van leerkracht groep 8 (PO) en mentor (VO)

DE BASISCHOOITIJD EN HET ADVIES

Latifa had een aantal vriendinnen op de basisschool, maar dat waren wel wat oppervlakkige contacten. Ze geeft aan niet een echte hartsvriendin op school gehad te hebben. De leerkracht van groep 8 beaamt dit. T.o.v. de leerkracht was Latifa in zichzelf gekeerd en gesloten. Ze was aardig en correct, prima werkhouding en motivatie. Ook in de groep was Latifa rustig. De leerkracht omschrijft haar als: 'echt een meisje uit de boeken die het goed gaat doen in het VO en in de toekomst'. Het is voor de leerkracht moeilijk te duiden of Latifa gelukkig was. Dit heeft ze zichzelf destijds ook afgevraagd. Haar voorlopig basisschooladvies was vmbo-t. De leerkracht gaf aan dat havo er echt wel in zou zitten, maar dat ze dat wel moest laten zien. Dat hielp haar om echt aan het werk te gaan. Zelf geeft Latifa aan dat ze echt haar best heeft gedaan om er een havo advies van te maken. Thuis vonden haar ouders alles prima; 'het gaat erom dat je je best doet en dat is genoeg'. De leerkracht van groep 8 vond Latifa qua inzet een goede leerling. Met de wereldoriëntatievakken deed Latifa goed mee en snapte ze alles. Haar Engels was goed, ze behaalde hoge scores. Haar begrijpend lezen was middelmatig. Dit alles bij elkaar gaf de leerkracht het beeld dat Latifa op de havo tot haar recht kon komen qua niveau, inzet en werkhouding. Latifa heeft twee jongere zusjes en qua cognitie en werkhouding stak zij er bovenuit. Beide ouders hebben de basisschool afgerond. In 2004 is Latifa op school gekomen, ze is niet blijven zitten en in de onderbouw heeft ze VVE gehad. De vader van Latifa had wel een beeld van het Nederlandse schoolsysteem, haar moeder minder. 'Mijn ouders waren trots op me'. Op de vraag waar of wat de basisschool beter had kunnen

doen, geeft Latifa aan leerlingen beter bewust te maken van de toekomst door te benadrukken dat de toekomst belangrijk is, door hen ervan bewust te maken waar zij gelukkig van kunnen worden. Dit kan een stimulans zijn voor leerlingen.

ONDERSTEUNING VANUIT SCHOOL EN THUIS

Latifa had naar eigen zeggen een leuke tijd op de basisschool. Achteraf gezien geeft ze haar basisschooltijd een zeven. De sfeer en de leerkrachten waren leuk. Op de basisschool vond Latifa de stof best moeilijk. Haar vader hielp met rekenen, 'maar qua taal en woordenschat moest ik het echt zelf uitzoeken'. Met haar vader praat Latifa Nederlands en met moeder niet. Met haar twee zusjes spreekt ze ook Nederlands. Haar moeder begrijpt het Nederlands, maar ze spreekt het niet. Met begrijpend lezen had Latifa moeite, maar ze begon het in de loop van de tijd steeds beter op te pakken. Uiteindelijk ging het haar gewoon goed af. Het rekenen was op basisniveau (gemiddeld). Latifa is van mening dat begrijpend lezen een vak is dat je jezelf moet aanleren en dat een leerkracht daar eigenlijk niet bij kan helpen. Het staat haar niet bij dat een leerkracht haar daarbij geholpen heeft, ze heeft het zichzelf aangeleerd. De mentor van het VO heeft in haar driejarig

**De integratie blijft lastig,
zag je ook sterk bij Latifa. De klas
was gemengd maar kinderen zoeken
vaak de eigen groep op.**

- LATIFA'S MENTOR VAN 4, 5 EN 6 VWO

mentorschap niet kennis gemaakt met haar ouders. De mentor weet dan ook niets over haar situatie thuis. Is ze de oudste, heeft ze broers/zussen? Spreken de ouders Nederlands? Het beeld is dat Latifa haar schooltijd alleen heeft moeten doen. Als voorbeeld geeft de mentor aan dat voorafgaand aan de ouderavond zij de leerlingen een briefje liet schrijven voor de ouders die avond. De ouders van Latifa waren er echter nooit, zij nam de volgende ochtend zelf dat briefje weer mee. Latifa was een heel zelfstandige leerling volgens de mentor. Ze stelde geen vragen in de klas en was vrij onzichtbaar. Ze kon wel kletsen met haar buurvrouw. Met discussies deed ze niet mee, als ze het woord kreeg, gaf ze een zo kort mogelijk antwoord. Haar werkhouding was goed, haar werk was in orde. Ze deed haar huiswerk goed en trouw, ze kon goed inschatten wat ze wel moest doen en wat ze niet hoefde te doen. Haar planning was prima en heel zelfstandig, tevens was

ze een calculerende leerling met een goede motivatie en een groot probleemoplossend vermogen. De mentor heeft bij Latifa geen puberale dip waargenomen, ze zette zich niet af, niks anti autoritairs. Latifa zag er altijd mooi uit met mooie tassen etc. Ze was een goed verzorgd meisje, het uiterlijk was voor haar belangrijk.

HET VOORTGEZET ONDERWIJS

Latifa weet nog dat ze zich in groep 8 verheugde op het voortgezet onderwijs. Ze kende de VO-school waar ze naar toe ging al, omdat een nicht ook op de school zat. Latifa had er geen moeite mee dat het op school een heel andere wereld is dan in de wijk waar ze woont. Ze heeft bewust voor de school gekozen. Er waren vriendinnen van buiten school die heel graag naar deze school wilden omdat hun broer of zus er op zaten of op hadden gezeten. Latifa is met haar vader naar de open dag geweest en ze vond het leuk. Ook een andere school heeft ze bezocht. De sfeer op de school waar ze voor koos sprak haar meer aan.

Op het voortgezet onderwijs was het erg wennen voor Latifa. 'Andere docenten voor de klas, andere klasgenoten, het systeem is anders. Je went er wel aan binnen twee maanden'. Latifa is de school binnengekomen met een havo advies en is gestart in een havo-vwo brugklas. Destijds had deze school alleen dakpanklassen zodat zij hier vanzelfsprekend in werd geplaatst. Latifa zegt kansen te hebben gekregen op de VO-school, onder andere doordat docenten haar motiveerden. Vooral de economieleraar zei dingen als 'je bent een slimme meid, je kunt dit'. Ze haalde goede cijfers, dit alles motiveerde haar en maakte haar gelukkig. Het krijgen van deze complimenten en het gevoel dat ze werd gezien, creëerde een band met die docent. Na het eerste jaar haalde Latifa prima cijfers. Wiskunde was en bleef lastig, ze begon daarin slecht en daarna haalde ze zesjes. Haar vader kon haar niet meer helpen met wiskunde. Latifa maakte haar huiswerk zoveel

mogelijk op school, thuis deed ze minder. In de eerste en tweede maakte ze al het huiswerk op school. Voor de toetsen moest ze wel hard aan het werk. Latifa wist in de eerste niet wat vwo was, er werd benadrukt in de havo-vwo klas (waarin ze werd geplaatst) dat het doel vwo was, 'dat dit beter was'. Vanaf leerjaar drie heeft Latifa het vwo gedaan en is niet gedoubleerd. De mentor van 4, 5 en 6 vwo geeft aan dat er nooit een beeld is geweest dat het vwo te zwaar zou zijn voor Latifa. 'Er bestond geen twijfel over de cognitieve capaciteiten van Latifa. Er waren wel eens momenten dat het even minder ging, haar cijfers te laag waren, maar dat trok dan een poosje later weer bij. Rond kerst spande het er dan om en rond het einde van het schooljaar was het weer in orde'. Van Latifa heeft de mentor het beeld van een heel intelligent kind met een drive om verder te komen in de maatschappij. De mentor vertelt dat Latifa in de bovenbouw niet mee deed aan de buitenschoolse activiteiten, uitjes en reizen. Ook is Latifa niet meegegaan met de Parijsreis in de vierde. 'Latifa is loyaal en trouw aan haar eigen kring. Latifa kwam over als een heel keurig meisje, ze zei geen onvertogen woord en ze weet goed wat westers goed geaccepteerd gedrag is'.

SOCIALE CONTACTEN

Latifa ging in haar klas om met een vast groepje medeleerlingen. Ze zaten altijd bij elkaar. Het waren ook drie leerlingen van Marokkaanse komaf. Op de vraag of ze dit liever anders had gewild, meer een gemengde vriendengroep, geeft Latifa aan dat dit niet perse zo is, ze koos er naar eigen zeggen zelf voor. De mentor geeft aan dat er wel interactie was met de rest van de groep, maar Latifa leek zich daar minder op haar gemak te voelen. 'De integratie blijft lastig, zag je ook sterk bij Latifa. De klas was gemengd maar kinderen zoeken vaak de eigen groep op. Latifa heeft meegedaan aan de introductie week, 'allemaal sport en spelletjes en in groepsverband samenwerken'. Ze kan zich nog klassenuitjes in de vierde, vijfde, en zesde herinneren. In de vijfde was er een reis, Latifa ging niet mee, zij had een bruiloft in de familie. Latifa voelde zich gelukkig op het VO, ze geeft dit als cijfer een acht. Ook de mentor heeft het beeld dat Latifa heel happy was op school. Ze was er ook trots op dat ze op het vwo zat. Op de vraag wat het voortgezet onderwijs beter had kunnen doen geeft Latifa aan dat de school veel gedaan heeft om te helpen. De rol van de school bij de vervolg studiekeuze was klein. Ze had weinig contact met de decaan. Ze heeft zelf gekozen voor bedrijfskunde en dat is een fout gebleken. De school organiseerde wel bezoeken van oud leerlingen en bedrijven. Latifa geeft aan dat ze het positief vindt dat veel docenten op de school met plezier les geven en veel doen om het de leerlingen te laten snappen. 'Hoe vaak je het ook vraagt, ze proberen je het wel te verduidelijken'. 'Wat wel zou kunnen helpen en motiveren is naschoolse bijles. Het liefst van iemand die je echt kan motiveren, dat zou impact kunnen hebben'.

NA HET VOORTGEZET ONDERWIJS

Latifa is na het behalen van het vwo naar de VU gegaan en is gestart met bedrijfskunde. Deze opleiding beviel haar echter niet en ze is nu gestopt. Ze doet nu vrijwilligerswerk in de zorg maar wil daarin niet verder.

LEERLING PORTRETTE

PORTRET VAN KAMAL

Advies:	vwo
Voortgezet onderwijs:	VO-school 1 (Categoriaal vwo), VO-school 2 (mavo) en VO-school 3 (Brede scholengemeenschap mavo tm vwo)
VO diploma:	havo
Culturele achtergrond:	Marokko
Vervolg:	hbo commerciële economie in Den Haag.

	PO	VO-vwo	VO-havo
Werkhouding in de klas	G	V	V
Huiswerkhouding	G	O	V
Motivatie	G	V/G	G
Zelfstandigheid	G	V	V/G

O=onvoldoende, M=matig, V=voldoende, G=goed
Oordeel van leerkracht groep 8 (PO) en mentor (VO)

DE BASISCHOOITIJD EN HET ADVIES

Zijn ouders beschrijven hem als de liefste zoon die ouders zich kunnen wensen. Kamal is rustig, slim, loyaal en altijd goed gehumeurd. Dit beeld wordt ook herkend door zijn toenmalige juf van groep 8.

‘Geef mij maar een klas vol met Kamals, heerlijke leerling om in de groep te hebben. Aandachtig, goede werkhouding, sociaal en gemotiveerd, echt een top leerling en hij kreeg dan ook een heel goed advies mee naar het VO’.

Kamal kon de lesstof op de basisschool goed volgen, hij blonk in alles uit. Kamal ging dan ook in juli 2012 met een vwo advies van de basisschool.

HET VOORTGEZET ONDERWIJS

Kamal meldde zich aan bij een school voor VO met alleen een vwo afdeling. Hoewel hij de lesstof op de basisschool goed kon volgen en in alles uitblonk, was het snel duidelijk dat dat op het vwo echt anders was. Met name Nederlands, Engels en Wiskunde waren voor Kamal niet te volgen. Hij haalde de ene onvoldoende na de andere.

De mentor van de brugklas geeft het beeld van een jongen die heel graag wilde, maar een aantal basisvaardigheden miste om het vwo aan te kunnen. Het lag niet aan zijn intellectuele vermogen volgens haar: ‘Hij had bijvoorbeeld niet geleerd om te leren, hij wist niet goed hoe hij het moest aanpakken. Hij maakte zijn huiswerk niet voldoende en hij had ook een wat flegmatieke houding van ‘het komt allemaal wel goed’. Dat jaar had de brugklas van Kamal twee mentoren. Zij waren het toen met elkaar eens dat Kamal

eigenlijk een jaar te vroeg op het vwo was gekomen: 'Kamal miste de basisvaardigheden en deze kan je in het eerste jaar van het VO moeilijk eigen maken naast al het andere werk en zonder hulp van ouders. Het was met pijn in het hart om hem te moeten laten gaan'.

De mentor geeft aan dat de school veel hulp heeft geboden: 'Kamal is geholpen met hoe hij zijn huiswerk en het leren moest aanpakken. Hij pakte die hulp moeizaam aan, de vraag kwam bij mij op of hij die hulp wel wilde'. De mentor vond de betrokkenheid van Kamal zelf en van zijn ouders te laag, hoewel er wel goed contact was met de moeder van Kamal.

Hij haalde hierdoor erg lage cijfers, zware onvoldoendes en de docenten kregen daardoor geen beeld van zijn werkelijke vermogens. Het vwo kon hem niet de hulp bieden die hij nodig had; 'hij had eigenlijk iemand nodig die hem hielp met zijn huiswerk, controleerde of hij het af had, iemand die zei, 'even geen gegame of gevoetbal, nu huiswerk maken'. Aan het einde van het eerste schooljaar kreeg Kamal het advies om van school te gaan en een school voor vmbo-t/havo te zoeken. Dit was voor Kamal en zijn ouders een grote klap.

Het advies aan Kamal om naar de vmbo-t te gaan was een bewust advies van de school, met het besef dat Kamal zelf naar de havo wilde. Zijn cijfers waren zo laag dat zijn mentor de havo niet tot een reële mogelijkheid rekende. De ervaring op school met deze vmbo-t is positief; er is veel aandacht voor de leerlingen, het is kleinschalig en de verwachting was dat de doorstroom naar de havo dan gemakkelijker zou zijn voor Kamal. Met deze vmbo-t school is ook gesproken over Kamal.

**Hij is prestatiegericht en
overziet de zaken goed.
Bovendien is hij steeds
meer zelfvertrouwen gaan
uitstralen.**

- KAMALS MENTOR HAVO 5

Kamal vertelde dat hij in die periode heeft gebeld met twee grote scholengemeenschappen in Haarlem met een vmbo-t/havo afdeling. Deze scholen konden hem niet plaatsen. Na veel zoeken, bellen en mailen en veel afwijzingen, ging Kamal toch naar de vmbo-t school in een naburige gemeente. Daar kreeg hij wel goede begeleiding maar Kamal wilde toch graag in Haarlem op een school. Hij woont in Haarlem en moest iedere dag op de fiets naar school. Na vmbo-t 2 schreef Kamal drie grote scholengemeenschappen aan, mailde, belde en ook zijn ouders waren actief in het aanmelden. Hij werd op alle drie de scholen geweigerd. Het derde jaar op het vmbo-t ging ook goed, maar zijn wens bleef om naar school te gaan in Haarlem. Wederom meldde hij zich aan bij een scholengemeenschap in Haarlem en werd voor de derde keer geweigerd. In de zomer van 2016 haalde Kamal zijn vmbo-t diploma en stroomde met uitstekende cijfers door naar havo-4 op een scholengemeenschap in Haarlem.

De mentor van Kamal in havo-5 gaf hem ook les in klas 4 zodat zij ook van zijn starttijd op de havo een beeld heeft. Kamal startte in havo-4 samen met een paar vrienden vanuit dezelfde vmbo-school als waar Kamal op zat. De mentor is van mening dat Kamal met nogal wat bravoure startte en dat hij een gemakszuchtige indruk maakte. Als het mis ging vond Kamal het lastig zijn eigen rol in dit verhaal te pakken. Cognitief gezien kon Kamal de havo best wel aan, hij moest wel leren werken. Hij kwam van vmbo-t en dit was te gemakkelijk voor hem. Hij heeft daar niet hoeven werken en dit heeft hij op het havo moeten leren. Dat is hem gelukt, hij is geslaagd voor de havo en doet nu een hbo-opleiding.

De mentor staat bij dat ze een keer een gesprek tijdens een ouderavond met de moeder van Kamal heeft gesproken. De boodschap van school was toen dat hij niet veel deed op school en dat er een tandje bij moest. Het was gemakkelijk om met de moeder in gesprek te komen. Het was een prettig gesprek en moeder sprak de taal goed, zij maakte een erg betrokken indruk. Kamal heeft op school nooit iets gezegd over zijn thuissituatie, de mentor weet niet hoe het thuis was.

De mentor ziet hem in de toekomst wel in een leidinggevende functie; 'hij is prestatiegericht en overziet de zaken goed. Bovendien is hij steeds meer zelfvertrouwen gaan uitstralen'.

ONDERSTEUNING VANUIT SCHOOL EN THUIS

Terugkijkend op de hele periode, vindt Kamal het jammer dat met name op de vwo-school in de brugklas zo weinig is gedaan aan begeleiding en opvang. Hij voelde zich in de brugklas behoorlijk zwemmen.

Ook laat de aansluiting tussen de basisschool en de school voor VO naar zijn mening te wensen over. Met name de differentiatie voor de snellere leerlingen in het PO zou absoluut beter kunnen. Over de begeleiding op de vmbo-t school is Kamal positief.

Voor Kamal is zijn moeder zijn rolmodel, een slimme en lieve vrouw. Zij kon door omstandigheden in haar leven niet naar school. De familie is geëmigreerd uit Marokko en heeft hard moeten werken om zich staande te houden in Nederland. Zijn ouders hebben drie zonen opgevoed, waarvan Kamal de oudste is. Zijn moeder heeft haar kinderen meegegeven dat het een enorme kans is om naar school te kunnen en dat het bepalend is voor de rest van je leven. Om haar droom als het ware een te helpen waarheid te worden, was Kamal zeer gemotiveerd om zijn best te doen. De situatie thuis was niet gemakkelijk. Zijn broertje had problemen op school en vergde van hun moeder veel energie en tijd. Zijn ouders zijn trots dat Kamal zo heeft doorgezet en nog goed terecht is gekomen. Het zijn echt zware jaren geweest die zij niet hadden kunnen voorzien en waar een continue demotivatatie op de loer lag.

SOCIALE CONTACTEN

Kamal was in de brugklas gewoon één van de anderen, hij hoorde erbij in de klas. Ook het contact met docenten was goed, afgezien van zijn onvoldoendes en dat het niet lukte bij Kamal eruit te halen wat erin zat. Het contact met zijn medeleerlingen was ook op de havo goed. Hij is sociaal ingesteld en gemakkelijk in de omgang.

NA HET VOORTGEZET ONDERWIJS

Op dit moment studeert Kamal hbo Commerciële Economie in Den Haag.

LEERLING PORTRETTE

PORTRET VAN LOTTE

Advies:	vmbo-t
Voortgezet onderwijs:	VO-school 1 (categoriaal vmbo-t)
VO diploma:	vmbo-t
Culturele achtergrond:	Nederlands (Reiziger)
Vervolg:	mbo, dansopleiding.

	PO	VO-vmbo-t
Werkhouding in de klas	V	V
Huiswerkhouding	V	V
Motivatie	V	V
Zelfstandigheid	V	V

O=onvoldoende, M=matig, V=voldoende, G=goed
 Oordeel van leerkracht groep 8 (PO) en mentor (VO)

DE BASISCHOOITIJD EN HET ADVIES

Lotte heeft haar basisschooltijd doorgebracht op een school waar veel aandacht was voor de individuele leerling. Er was op school in haar ogen veel tijd voor rekenen en veel minder voor taal en Engels. Zij bleek dyslectisch te zijn en heeft daar naar haar mening voldoende hulp voor gekregen. Rekenen heeft ze er naar eigen zeggen erg goed geleerd. De basisschoolleerkracht heeft Lotte in groep 6TM 8 (dus drie achtereenvolgende jaren) een tot meerdere dagen in de klas gehad. Ze schetst het beeld van een expressief, wat onzeker meisje. Ze houdt van dieren, ze danst en zingt. In de basisschoolperiode heeft ze geen duidelijk groepje waar ze bij hoort, maar ze valt ook niet buiten de groep. Ze heeft veel contact met haar nichtje, een groep lager. Lotte woont in een kamp en komt volgens de leerkracht uit een warm gezin en heeft een stabiele thuissituatie, met een moeder die altijd voor haar klaar staat en betrokken is. Lotte heeft op de basisschool veel zelf gedaan en kreeg thuis geen extra hulp bij het schoolse leren. Haar moeder was wel betrokken maar kon haar niet helpen bij schoolwerk. Haar vader was wel materieel betrokken, maar was weinig aanwezig. Ze is altijd mee geweest op schoolreis en op kamp. Ze heeft zelf wat gemengde gevoelens over haar basisschooltijd. Er was sprake van conflicten in de groep, waaraan veel onderwijstijd verloren ging aan preken en praten. Ze heeft tot en met groep 6 pestervaringen gehad, vanaf groep 7 ging het beter. Lotte vertelt dat ze zich een beetje anders voelde dan de anderen, 'een jongensmeisje'. Vanaf groep 6 geeft ze aan dat ze voor zichzelf op is gaan komen en heeft ze zich ook wat meer aan de groep aangepast, waardoor het pesten is gestopt. Vanaf groep 7 heeft ze een goede vriendin in de klas en een vriend. Volgens Lotte had de basisschool wel meer kunnen ondernemen

Ze is een opvallende verschijning, met normaal pubergedrag en ze was daarin goed aanspreekbaar. In de klas was ze een van de vele ‘grote monden’.

- MENTOR VAN LOTTE

in de aanpak van de conflicten. Ze had het ook prettig gevonden als er meer aandacht was geweest voor Engels, omdat ze nu merkte dat ze bij aanvang van het middelbaar onderwijs een achterstand had. Zij heeft op de basisschool een vmbo-t advies gekregen en is ook op dat niveau in het voortgezet onderwijs geplaatst.

HET VOORTGEZET ONDERWIJS

De school voor het vervolgonderwijs werd een kleinschalige mavo. De school beviel Lotte omdat er een creatieve sfeer hing. Het leren vond ze lastiger, maar er was veel persoonlijke begeleiding. Haar moeder zorgde ervoor dat ze naar deze school ging, omdat ze de omgeving en medeleerlingen belangrijk vond voor haar dochter en wilde dat ze buiten haar eigen kring zou kijken. De dichterbij gelegen mavo wilde ze absoluut niet voor Lotte.

Haar mentor uit de vierde beschrijft Lotte als een aanwezige leerling. Ze is een opvallende verschijning, met normaal pubergedrag en ze was daarin goed aanspreekbaar. In de klas was ze een van de vele 'grote monden'. Ze behaalde mooie resultaten en deed het naar behoren op school. In haar eerste leerjaar was Engels lastiger voor haar. Lotte vindt dat ze weinig heeft hoeven leren om het diploma te kunnen halen. Ze voelde zich daarbij gesteund door haar moeder en haar vrienden/vriendinnen. Dat waren allen mensen die anders wilden zijn, Lotte beschrijft ze als energiekelingen. Lotte zat op de VO-school echt op haar plek en zat in een hechte dansklas. Belemmerend voor haar was het feit dat haar opa langdurig ziek werd en in de tweede klas kwam te overlijden. Haar opa was een soort vaderfiguur voor haar. De mentor heeft Lotte hier goed bij geholpen. Een andere belemmerende factor is dat Lotte het lastig vond om al zo vroeg (in de tweede) vakken te moeten laten vallen en daarmee al te bepalen welke richting zij op wilde. Stimulerende factoren op het VO waren vooral de leraren waar Lotte zich gezien door voelde. 'Ze zagen talent in mij en stimuleerden me te ontwikkelen wat ik al goed kon en daardoor ging ik harder werken'. Enkele mentoren hebben veel betekend voor Lotte, door hun aanmoediging en het zien van haar talenten. Lotte wist al dat ze een dansopleiding wilde doen en dat steunde haar. Toch benoemt ze in het gesprek dat ze had gewenst dat de VO-school meer met haar had meegedacht over een alternatieve vervolgkeuze, in het geval dat haar auditie voor de dansopleiding niet gelukt was.

ONDERSTEUNING VANUIT SCHOOL EN THUIS

Lotte noemt haar zes jaar oudere broer haar rolmodel: hij is geliefd, sociaal en altijd zichzelf. Rolmodellen in de VO-periode waren de oprichtster van de balletscholen waar Lotte graag kwam en de beste vriendin van haar moeder. Haar moeder is een stimulerende factor in haar schoolcarrière. Zij kon haar dochter weliswaar op cognitief gebied niet ondersteunen, maar was wel zeer betrokken. 'Doe wat je kan en wat je het liefste doet en doe daarin je best' was een uitspraak die haar moeder typeert. De mentor uit de vierde klas is niet bekend met de ouders en kan hen zich niet herinneren. Het is daardoor onbekend of ouders op gesprekken en andere contactmomenten zijn geweest.

SOCIALE CONTACTEN

Lotte is volgens haar mentor expressief, naar buiten gericht, goed sociaal ontwikkeld en had een vriendengroep, bestaande uit voornamelijk andere dansers. Zij heeft dan ook dans als examenvak gekozen en er daadwerkelijk examen in gedaan. In het jaarboek dat de mentor laat zien heeft Lotte een stukje over zichzelf geschreven, waarin ze benadrukt het fijn te hebben gehad op school, met haar vrienden en leuke docenten.

NA HET VOORTGEZET ONDERWIJS

Zonder vertraging heeft Lotte haar middelbare school doorlopen en heeft ze haar vmbo-t diploma behaald. Ze is nu bezig aan een dansopleiding op mbo-niveau. Vanwege fysieke problemen ziet ze daar minder een toekomst voor zichzelf in, maar ze heeft volop andere toekomstplannen. Ze wil een deeltijdopleiding hbo bedrijfsadministratie gaan doen omdat ze een cocktaillounge wil starten. Het bedrijfsplan is reeds in de maak.

LEERLING PORTRETTE

PORTRET VAN THAHAN

Advies:	vmbo-basis
Voortgezet onderwijs:	vmbo-b/k
VO diploma:	vmbo-b/k
Culturele achtergrond:	Thailand
Vervolg:	doet nu mbo 3

	PO	VO
Werkhouding in de klas	<i>M</i>	<i>G</i>
Huiswerkhouding	<i>M</i>	<i>G</i>
Motivatie	<i>M</i>	<i>G</i>
Zelfstandigheid	<i>M</i>	<i>G</i>

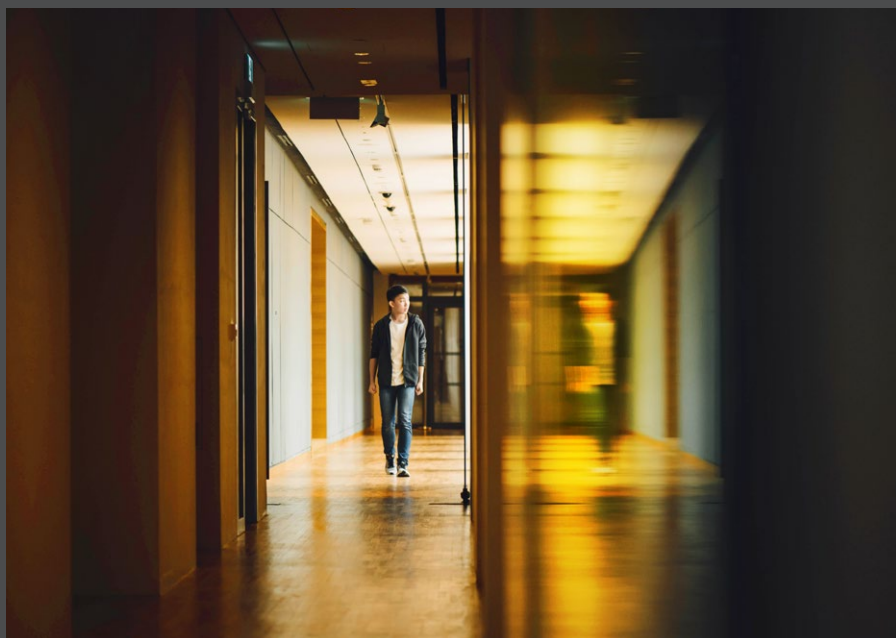
O=onvoldoende, M=matig, V=voldoende, G=goed

Oordeel van leerkracht groep 8 (PO) en mentor (VO)

DE BASISCHOOITIJD EN HET ADVIES

Thahan werd naar eigen zeggen vaak gepest op de basisschool, vanaf groep 3. Hij herinnert zich dat hij vaak in het kantoortje van de directeur heeft gezeten. Er waren veel ruzies op school, Thahan zegt dat hij ook geslagen is door medeleerlingen. Zo zegt hij: 'Ik was klein, had een bril, een beugel en was dik, dat zat tegen. Altijd pakten dezelfde kinderen me.' Thahan wilde weg van school. Het pesten gaf hem een slecht gevoel en hij had het idee dat hij constant alert moest zijn op school. Ook na schooltijd ging het pesten door. Er waren twee routes naar en van school. 'Ik ging altijd eerst kijken waar de pesters stonden en bepaalde dan welke route ik moest nemen', zegt Thahan. Hij heeft wel het idee dat leerkrachten hem echt hebben geholpen op de basisschool. Ook zijn moeder stond altijd voor hem klaar en was veel op school. 'Ik ben op een gegeven moment opgekomen voor mezelf.' Volgens Thahan is het pesten gestopt, omdat hij zelf op een vechtsport ging. 'Hierdoor stond ik op een gegeven moment m'n mannetje. Ik koos niet voor ruzie, het was zelfverdediging.' Thahan is op taekwondo en kickboksen gegaan. Hij kreeg er meer zelfvertrouwen door. 'Ik heb het niet altijd nodig, ik weet nu dat ik de kracht heb en ik weet dat ik het aankan en dat is dan vaak genoeg en dan is vechten niet nodig.'

Thahan kon niet altijd goed meekomen op de basisschool. Vooral rekenen was lastig en hij kreeg daar ook extra hulp bij. Hij had een eigen rekenboek, een andere dan de rest van de klas had. Vaak moest Thahan langer op school blijven. Hij vond het niet fijn om langer te moeten blijven, hij baalde er toen van, maar hij ziet nu dat dit goed voor hem

was. Hij vroeg nooit om hulp maar zijn ervaring is dat de leerkrachten er wel altijd voor hem waren. De leerkracht van groep acht bevestigt dat de leerstof voor Thahan soms erg lastig was. Hij had ook moeite met het goed beheersen van de taal. Zijn moeder spreekt goed Nederlands. De leerkracht beoordeelt zijn werkhouding in de klas, huiswerkhouding, motivatie en zelfstandigheid allemaal als matig. Het contact met de leerkracht was goed, niet anders dan met de andere jongens in groep 8. Thahan was een sociale jongen, zijn vrienden op school waren de wat rustiger jongens. Buiten schooltijd ging hij ook met deze jongens om. Hij gaf de indruk in groep 8 een gelukkige leerling te zijn, op een schaal van 1 tot 10 zou de leerkracht dit een 7-8 geven.

HET VOORTGEZET ONDERWIJS

Thahan kreeg het advies om naar vmbo-b te gaan. Op dat moment was hij hier tevreden mee, hij geeft aan niet zijn uiterste beste te hebben gedaan op de basisschool. Achteraf gezien denkt hij dat hij meer en beter kon. 'Ik heb er nu ook spijt van, dat ik niet beter mijn best heb gedaan. Het deed er toen niet toe. Je denkt dan niet dat het belangrijk is, je best doen', zegt Thahan. De ouders van Thahan zijn laag opgeleid. Thahan heeft de ervaring dat hij met betrekking tot zijn schoolwerk alles zelf moest doen. Zijn moeder hielp hem wel eens met overhoren. Daarnaast gaf ze duidelijk te kennen dat Thahan zijn best moest doen op school. Achteraf denkt Thahan dat hij wel de havo had kunnen doen. Het ontbrak hem aan zelfdiscipline. 'Ik leerde niet, ook voor de examens niet. Dat vind ik nu jammer.'

Thahan kwam op het voortgezet onderwijs in een basis/kader klas. Uiteindelijk kon hij doorstromen naar vmbo-kader. Thahan zegt dat hij redelijk makkelijk kon leren en steeds serieuzer werd. Hij heeft het kader in 4 jaar afgemaakt. Het voortgezet onderwijs vond Thahan leuk, de vrijheid die dat gaf. Hij was niet de beste leerling, maar hij werd gelukkig niet gepest. Hij werd naar eigen zeggen wel 'het alfamannetje', wellicht zo zegt hij zelf vanuit het idee 'dat gepest worden, dat gaat mij niet nog een keer gebeuren'. De vakken waar Thahan onvoldoendes voor haalde heeft hij laten vallen. Voor de rest haalde hij voldoende. Hij ging naar vmbo kader met het besef dat hoger eigenlijk beter is, maar verder speelde het niet echt een rol. Toch deed het er volgens hem wel toe om voldoende te halen, dit kwam omdat als Thahan een onvoldoende haalde hij thuis straf kreeg. Dan mocht hij bijvoorbeeld niet op zijn telefoon of zijn PlayStation. Zijn moeder was niet de strengste, maar er was wel de eis om je best te doen. Zijn vader was in het eerste jaar niet in beeld. Thahan werd regelmatig opgevangen door zijn opa. Elke woensdag kwam zijn opa hem ophalen. Hij heeft hier goede herinneringen aan.

Thahan is van mening dat het op het voortgezet onderwijs beter was gegaan als hem nadrukkelijker duidelijk was gemaakt dat hij met een hoger niveau meer mogelijkheden zou hebben. Hij had bewuster willen zijn van de consequenties van een lager schoolniveau, want 'vooral op dat niveau zitten ook foute gastjes', zo zegt hij zelf. Thahan maakte op de mentor een goede indruk. Hij straalde uit dat hij goed voor zichzelf kon zorgen. De mentor zegt: 'Hij had zijn zaakjes wel op orde, daar zorgde hij wel voor.' De mentor vertelt als voorbeeld dat hij bij Engels regelmatig in de les met andere leerlingen zat te klieren, hij zat bij dat groepje dat dit altijd deed. 'Verschil was dat Thahan vervolgens wel zijn huiswerk maakte en wel leerde voor de proefwerken en zo een voldoende haalde en zijn maatjes niet.' Zijn werkhouding in de klas, huiswerkhouding, motivatie en zelfstandigheid beoordeelt de mentor als goed.

**Ik sta wantrouwend in
het leven, ik dacht als ik
die kant op ga dan kom
ik in de gevangenis**

- THAHAN

Het contact tussen Thahan en de docenten was niet bijzonder, Thahan was een echte puber. Hij zette zich af tegen docenten, maar dit was niet overdreven, zegt zijn mentor. Er zijn geen noemenswaardige incidenten geweest. Op de vraag om aan te geven op een schaal van 1 tot 10 in hoeverre Thahan een gelukkige indruk maakte bij de start van het voortgezet onderwijs blijkt dit moeilijk te beantwoorden te zijn. De mentor geeft aan daarvoor de leerling onvoldoende te kennen, maar gokt tussen de zes en zeven. Het contact van Thahan met medeleerlingen was goed. Hij had een netwerk van leerlingen waar hij mee omging. Hij had niet echt een leidende rol, maar zat ook niet laag in de pikorde volgens zijn mentor. Thahan geeft zelf aan op het voortgezet onderwijs een paar verschillende groepen vrienden te hebben. Een groep rustige vrienden waarmee hij film kijkt, en een groep vrienden die meer van de straat zijn. Beide groepen trekken hem aan, een poos is hij meer het straatleven ingegaan. 'Ik was niet altijd de braafste'. Thahan volgt nu mbo orde & veiligheid. Naar eigen zeggen omdat dit hem op het juiste pad houdt. 'Laat ik orde & veiligheid doen om ervoor te zorgen dat ik niet de verkeerde kant op ga. Als ik fout zou gaan dan kan ik die opleiding niet doen en niet aan het werk.'

ONDERSTEUNING VANUIT SCHOOL EN THUIS

Stimulerende factor thuis was zijn moeder. Zij toonde zich altijd heel betrokken, kwam ook veel op school. Ze was begripvol en lief. Zij zat ook in de ouderraad. Ze is heel trots op haar kinderen. De leerkracht heeft de vader van Thahan nooit op school gezien. Toen Thahan tien jaar oud was, gingen zijn ouders uit elkaar. Thahan geeft aan dat hij af en toe bij zijn vader op bezoek is geweest. Zijn vader woont vlakbij, met een eigen gezin. In het tweede en derde jaar van het voortgezet onderwijs was de vader van Thahan weer meer in beeld. Hij zag hem op verjaardagen en ze gingen samen een paar keer uit eten. Op het voortgezet onderwijs was de vader van Thahan zijn voorbeeld en rolmodel. De mentor van Thahan zegt dat dit niet een positief rolmodel was. Het beeld van Thahan

**Op een gegeven moment kreeg ik wel
kans op een baantje, die heb ik gepakt.
Ik heb daar erg mijn best gedaan en
kreeg na paar maanden een betere baan.
Daar ben ik dankbaar voor en het hield
me van de straat.**

- THAHAN

staat de mentor nog goed op het netvlies. 'Thahan heeft een vader die zich in het criminele circuit begeeft. Het viel wel op, bijvoorbeeld door de T-shirts die hij droeg. Het was dus wel zichtbaar, hoewel niet overdreven'. De mentor heeft het beeld dat het rommelde in de thuissituatie, een poosje heeft Thahan bij zijn moeder gewoond, een poosje bij zijn vader. De rol van de vader die zich in het criminele circuit begeeft, heeft volgens de mentor invloed gehad op Thahan en zijn beeld van de samenleving. Thahan zegt dat hij thuis graag meer positieve aandacht had gehad. 'Ik miste het wel erg op de basisschool en op het voortgezet onderwijs, waren mijn ouders er maar meer geweest, meer complimenten gegeven en meer aandacht en stimulering. Nu focus ik me op mezelf, ik red het wel, ik doe het zelf.' De mate van betrokkenheid van de ouders beoordeelt de mentor als laag. Ook op de school krijgt Thahan naar eigen zeggen veel negatieve aandacht. 'De docenten op de school deden wel hun best, ze waren er wel als dat nodig was. Ze zagen me wel, maar op een negatieve manier. Bijvoorbeeld pas een gesprekje als ik uit de klas was gestuurd. Ze connecten niet echt met je. Het laatste jaar was het contact positiever.' Op de vraag wat het VO kan doen om leerlingen zoals hij beter te begeleiden geeft Thahan aan dat het tonen van meer interesse in je leven en in je thuissituatie zou helpen. 'Je wordt gezien als je straf krijgt en er wordt niet gevraagd naar hoe het met je gaat. Vragenlijsten hebben geen impact, je wilt in gesprek met elkaar'. Met een docent van de school had Thahan een goede band, was echt een rolmodel. Dit was een stagiair Engels, die ondertussen als docent werkt op een andere school. 'Hij was nog jong en hier in de buurt opgegroeid, dat bindt meer', zegt Thahan. 'Als ik het over mocht doen zou ik het zeker anders willen doen, dan had ik havo gedaan. Al meteen op de basisschool mijn best doen en er niet met de pet naar gooien.'

SOCIALE CONTACTEN

Op een gegeven moment heeft Thahan een bewuste keuze gemaakt vanuit de gedachte 'als ik die kant op ga dan gaat het fout. Ik sta wantrouwend in het leven, ik dacht als ik die kant op ga dan kom ik in de gevangenis'. Thahan zegt dat hij zijn vader een periode niet heeft gezien omdat hij mogelijk vast zat. Thahan zegt over zijn omgeving: 'In deze buurt opgroeien betekent dat er veel uit jezelf moet komen. De buurt heeft me deze houding aangeleerd. De buurt heeft veel impact op je leven. Ik heb een zuiver geweten ontwikkeld. Ik ben met veel vrienden opgegroeid, ben ook in de rug gestoken door vrienden. Zo leer je wie je kunt vertrouwen. School, straat en thuis zijn duidelijk gescheiden.' Als 14 jarige wilde Thahan een baantje bij een supermarkt. Hij heeft op veel plekken gesolliciteerd, maar kreeg geen baantje, volgens hem vanwege zijn etnische achtergrond. 'Op een gegeven moment kreeg ik wel kans op een baantje, die heb ik gepakt. Ik heb daar erg mijn best gedaan en kreeg na paar maanden een betere baan. Daar ben ik dankbaar voor en het hield me van de straat.'

LEERLING PORTRETTE

PORTRET VAN FARAH

Advies:	vmbo-basis
Voortgezet onderwijs:	vmbo/mavo en vso-school (vmbo/mavo)
VO diploma:	vmbo-k
Culturele achtergrond:	Marokko
Vervolg:	mbo zorg en welzijn

	PO	VO
Werkhouding in de klas	M	O
Huiswerkhouding	O	O
Motivatie	M	O
Zelfstandigheid	V	O

*O=onvoldoende, M=matig, V=voldoende, G=goed
Oordeel van leerkracht groep 8 (PO) en mentor (VO)*

DE BASISCHOOL EN HET ADVIES

Farah zat in een moeilijke groep op de basisschool, een groep met kinderen met complexe problemen. Ze heeft het hierdoor niet makkelijk gehad op de basisschool. Zij is veel gepest vanaf groep 4 vanwege haar uiterlijk en haar gewicht. Op een gegeven moment heeft dit veroorzaakt dat zij terug is gaan pesten. Zij kijkt terug op een ongelukkige tijd uit haar leven, zij was teruggetrokken en op de achtergrond. De leerkracht van groep acht beaamt dat het een complexe groep was en dat de sfeer niet altijd even veilig was. De basisschool heeft er allerlei interventies op gezet, die hielpen voor korte tijd, maar de onveiligheid is nooit helemaal weggegaan. Farah was zowel slachtoffer van pesten als dader.

HET VOORTGEZET ONDERWIJS

In juli 2012 stroomde Farah vanaf haar basisschool uit met een vmbo-b advies. Ze ging naar een vmbo-school in een aangrenzende wijk. Tijdens de overdacht vanuit de basisschool is benoemd dat er regelmatig conflicten en ruzies waren met Farah en dat zij psychologische ondersteuning kreeg in groep 7. Eenmaal op de vmbo-school waren er veel zorgen om Farah. Zelf beschrijft zij: 'Het leek wel of al mijn frustratie eruit kwam, zo schuw en verlegen als ik was op de basisschool, zo losgeslagen raakte ik in de brugklas van het vmbo', zegt Farah. Haar mentor beaamt dat zij extreem druk was en acting-out gedrag liet zien. Farah had last van concentratieproblemen en stoorde andere kinderen. De mentor van de eerste klas vertelt dat Farah meteen heel erg opviel in de klas en in de school. Ze was bij alle leerkrachten in beeld, ook bij de docenten die haar niet lesgaven.

Ze was sterk aanwezig en dat is volgens de mentor voor brugklassers ongebruikelijk. Farah zocht ruzie met andere leerlingen, ze was luidruchtig, maakte veel kabaal, ook in de gangen en ze kon dwars zijn. De mentor zegt hierover: 'Farah moest echt leren aangeven wat haar dwars zat, dat zou haar helpen haar impulsen te beheersen en dat ze in een gesprek niet altijd haar gelijk krijgt'. Dit drong niet tot haar door tijdens de gesprekken die de mentor met haar voerde. Ook was het belangrijk dat Farah meer zicht zou krijgen op haar eigen rol in de conflicten die er speelden, dat was ook lastig voor haar. De mentor geeft aan dat het volgens Farah nooit aan haar lag, wel aan de anderen. Pas bij een echte confrontatie kon Farah op de school bekennen wat haar rol was geweest. Haar leerprestaties waren laag. Ze hield zich niet bezig met school, wel met alle andere zaken daaromheen. Er zijn zeer veel meldingen van storend gedrag, stoelen gooien, brutaal, de klas sterk verstoren, schorsingen. Ouders zijn regelmatig gevraagd te komen, maar die kwamen niet altijd. Ook aan de oproep van de leerplichtambtenaar geven de ouders geen gehoor. Farah komt ook veel afspraken niet na zoals afspraken bij trajectbegeleiding en rebound. School geeft aan alles geprobeerd te hebben om haar te helpen en te steunen, maar haar gedrag was te heftig.

De mentor vertelt dat Farah een leidende, negatieve rol had in de klas. Ze maakte vervelende, pesterige grapjes over haar medeleerlingen, gooide spullen van leerlingen weg. Farah zag dit als grapjes, ze snapte niet dat dit anders werd gevoeld door haar medeleerlingen. Op den duur was het niet mogelijk haar in de klas te houden en is Farah in een trajectgroep geplaatst. Dit vond ze vervelend en thuis heeft ze daarover gehuild en gezegd weer terug te willen naar de klas. Ouders gingen hierin mee. Ouders werden

opgeroepen en vader nam een advocaat in de arm. Ouders zijn erg geschrokken van de hele gang van zaken. Op een gegeven moment is Farah weer teruggeplaatst in haar eigen groep, maar al snel ging dit weer fout. De school heeft hierover met de ouders gesproken om zo een oplossing te zoeken. Er is een plan van aanpak opgesteld en Farah is naar een andere vmbo-school gegaan met leerwegondersteuning. Farah vond het heel jammer om van de eerste vmbo-school af te gaan, ze was een heel gelukkig kind op deze school zegt ze zelf.

ONDERSTEUNING VANUIT SCHOOL EN THUIS

Thuis is Farah de oudste van drie kinderen. Ze geeft aan dat ze het gevoel had het goede voorbeeld te moeten geven voor haar jongere broertjes. Er werd goed voor haar gezorgd, ze zag er altijd goed uit, ze kreeg alles. De mentor uit de eerste klas kreeg de ouders wel te spreken, maar het was lastig om echt contact te krijgen en zij hadden weinig invloed op Farah. De mentor heeft het beeld dat Farah heel bepalend was in het gezin, ook in de gesprekken met school voerde Farah de boventoon. De ouders waren zich nauwelijks bewust van wat er met hun dochter gebeurde op school en het drong pas tot hen door toen het eigenlijk te laat was. Farah vertelt dat zij ook liever niet wilde dat haar ouders alles wisten. Haar ouders zijn altijd zo goed geweest voor haar en het laatste wat zij wilde was hun verdriet doen. Met name haar vader heeft altijd achter haar gestaan en haar geholpen en gesteund waar hij kon. Door de taalbarrière was hij echter ook regelmatig machteloos.

In 2013 is Farah op de nieuwe school gestart op vmbo-kader. Ze geeft zelf aan dat het daar goed verlopen is. Ze werd goed begeleid, voelde zich ondersteund en daardoor rustiger. Ook het contact met de docenten ging meestal goed volgens haar mentor. Farah gedroeg zich als een echte puber: fel op eerlijkheid en gezellig met vriendinnetjes. Als ze boos werd was ze niet bereikbaar. Het was dan zaak haar even met rust geven en dan kwam het goed. Pestgedrag was er wel, vanuit meeloopgedrag. Pestgedrag wordt heel open besproken op de school dus was het ook snel uit de wereld. Bij de start op de nieuwe

**Het leek wel of al mijn frustratie
eruit kwam, zo schuw en verlegen
als ik was op de basisschool, zo
losgeslagen raakte ik in de
brugklas van het vmbo**

- FARAH

school is heel duidelijk gemeld dat dit de laatste kans was voor Farah op deze school. Farah voelde zich vrij op school en had vriendinnen. Ze maakte makkelijk vrienden, soms ten nadele van zichzelf. Ze zag niet dat sommige vrienden niet de juiste vrienden waren. Ze ging bijvoorbeeld om met veel oudere leerlingen, terwijl zij een brugpieper was. Er waren ook kleine akkefietjes volgens de mentor, die mede ontstonden doordat Farah niet altijd door had wat haar acties voor consequenties hadden. Farah is iemand van eerst doen en dan denken. Een belemmerende factor was het niet open staan voor correctie, altijd haar gelijk willen hebben. Ze stond zichzelf hiermee in de weg. Haar werkhouding in de klas, huiswerkhouding, motivatie en zelfstandigheid beoordeelt de mentor als onvoldoende. Uiteindelijk werd Farah rustiger en eind leerjaar 3, op haar eigen verzoek, kwam ze terug op haar eerste school.

NA HET VOORTGEZET ONDERWIJS

In de derde is Farah weer teruggekomen op haar oude vmbo-school en heeft ze zorg en welzijn afgerond. Farah geeft aan een goede band te hebben gehad met haar nieuwe mentor. De mentor van leerjaar drie geeft aan dat Farah beter stuurbaar was dan in leerjaar 1, maar dat het gedrag nog steeds acting-out was. Het ging wisselend met Farah, haar gedragspatroon was moeilijk in te schatten en erg afhankelijk van de relatie die je met haar had. Het was een prima en vrolijke meid, als je wist hoe je met haar om moest gaan. Ze had veel contact met haar medeleerlingen. Ze zat in een echte meisjesklas. Er gebeurde van alles, maar geen heel gekke dingen. Farah pestte geen andere leerlingen, er was wel wat geroddel. Farah is geslaagd op kader niveau en ging daarna naar Verpleegkunde niveau 4 op het mbo.

LEERLING PORTRETTE

PORTRET VAN MERYEM

Advies:	vmbo-t/havo
Voortgezet onderwijs:	brede scholengemeenschap
VO diploma:	vmbo-t
Culturele achtergrond:	Marokko
Vervolg:	mbo management retail

	PO	VO
Werkhouding in de klas	V	M
Huiswerkhouding	V	M
Motivatie	G	O
Zelfstandigheid	G	G

O=onvoldoende, M=matig, V=voldoende, G=goed
Oordeel van leerkracht groep 8 (PO) en mentor (VO)

DE BASISCHOOITIJD EN HET ADVIES

Meryem heeft een heel fijne tijd gehad op de basisschool. Ze had er veel vrienden en vriendinnen en de school gaf haar een thuisgevoel. Het was sfeervol en knus, iedereen kende elkaar. Ze had leuke leraren en ze heeft ook goede herinneringen aan de eind-musical. Ze had er een vaste groep vriendinnen en die hebben veel voor haar betekend, zeker nadat haar moeder overleden was toen ze in groep 5 zat. Haar vader spreekt geen Nederlands en is wat ouder, nu in de tachtig. Hij kan niet lezen en schrijven. Meryem moest veel alleen doen, op eigen kracht. Ze heeft drie halfbroers die een stuk ouder zijn, in de veertig. Die hebben veel verantwoordelijkheid op zich genomen voor haar, haar jongere zus en broer en voor ze gezorgd als dit nodig was, na het overlijden van haar moeder. Haar broers hadden niet altijd tijd vanwege hun eigen gezin en werk.

Op de vraag hoe het leren ging op de basisschool antwoordt ze dat ze thuis leerde bij een vriendin, bij haarzelf thuis leerde ze niet. Begrijpend lezen vond ze lastig. Ze ging uit zichzelf elke week naar de bibliotheek en ze kreeg extra uitleg van de leerkrachten.

De groep 8 leerkracht herinnert zich Meryem als een positief ingesteld meisje in een opvallend gezin vanwege het sterven van haar moeder en de oudere vader. Meryem viel in de klas niet erg op, ze ging met de stroom mee. De leerkracht kan zich niet herinneren dat ze bij het leren hulp nodig had. De indruk van de leerkracht is dat Meryem goed bezig was om de kansen die ze kreeg ook te pakken. Haar motivatie was in orde. Het had hem niet verbaasd als ze hoger zou uitstromen dan haar vmbo-t advies. Er was discussie

over het advies binnen de school. Voor Meryem was het advies vmbo-t, met de volgende toevoeging 'plaatsing in een havo klas behoort tot de mogelijkheden'. Het was de wens van de familie (broer en vader) dat het advies havo werd.

Meryem vertelt zelf dat ze in groep 8 waarschijnlijk een vmbo-t/havo-advies heeft gekregen. Helemaal zeker weet ze het niet. Wel dat ze in een havo-Atheneumklas geplaatst is in de brugklas. Wat de reden daarvan was, weet ze niet.

HET VOORTGEZET ONDERWIJS

Meryems ervaring met het VO is anders. 'Daar was het veel groter en minder knus was het ook. Iedereen gaat zelfstandig zijn gang'. Meryem is ingestroomd in een havo-Atheneum groep en na het eerste jaar is Meryem afgestroomd naar twee mavo. Na drie mavo ging ze net aan over naar klas vier, welke zij twee maal heeft moeten doen. Het laatste half jaar is ze echt gaan werken.

In Meryems herinnering is ze een paar keer geschorst in het eerste jaar, omdat ze in de pauze van het plein af ging. Al haar vrienden gingen van het plein en ze wilde niet alleen achterblijven, ook al wist ze dat dit niet mocht. Ook kwam ze regelmatig te laat. Het eerste jaar was ze niet goed bezig met school. Na schooltijd was ze veel buiten. Ze was ook veel bezig met haar outfit. Haar vader vond dat ze te veel buiten was. Hij vroeg naar haar huiswerk. Ze zei dat ze het gemaakt had, maar hij kon het niet controleren. Op het laatste moment van het eerste jaar hoorde hij dat ze niet door kon. Hij en haar broers waren erg teleurgesteld toen ze afstroomde. Haar vader negeerde haar enkele dagen en sprak niet tegen haar. Ze weet niet meer of ze het tweede jaar al naar vmbo-t ging of naar de havo. Ze weet nog wel dat ze door het afstromen laks werd.

**Meryem is een slimme meid,
ze zou misschien zelfs het Atheneum
kunnen doen. Haar gedrag zat haar
in de weg. Ze gedroeg zich brutaal
en verstoorde de lessen.**

- MERYEMS MENTOR VAN KLAS 3

We vroegen haar wat maakte dat het zo ging. Meryem geeft aan dat de gesprekken op school gingen over schorsing, straf en corvee. Ze kreeg geen hulp bij het huiswerk. Meryem weet niet meer wie haar mentor was. 'Een school zou minder moeten straffen en meer moeten onderzoeken waarom en waardoor een kind van twaalf zo doet'.

Ze had het gevoel van 'ik tegen de school', terwijl ze de leraren wel mocht. Het zou haar geholpen hebben als er meer gesprekken met haar waren gevoerd, waarin plaats was voor persoonlijke aandacht. Ze voelde veel afstand tussen de school en haar. Ze wist niet naar wie ze toe kon stappen. Die stap was te groot en te onpersoonlijk. Er was wel een vertrouwenspersoon, maar die kende ze niet. Die gaf haar een vragenlijst en dat was het. Ze miste persoonlijke aandacht. Dat zou vaker moeten gebeuren. Na de tweede klas ging het beter. De eerste twee jaren was alles nog nieuw. In de derde kreeg ze al proefwerken die meetelden voor het eindexamen. Dat hielp om er serieus mee om te gaan, want ze wilde graag klaar zijn en het eindexamen halen. Haar klasgenoten namen de examens ook serieus. Ze leerden samen. De invloed van de groep is groot. Vrienden komen op de eerste plek. 'Je wilt erbij horen en jezelf bewijzen'. Ze kent niet iemand die een rolmodel voor haar is. Ze weet nog steeds niet wat ze wil worden. Vroeger wilde ze advocaat worden.

De mentor van Meryem geeft het volgende beeld: Meryem is een slimme meid, ze zou misschien zelfs het Atheneum kunnen doen. Haar gedrag zat haar in de weg. Ze gedroeg zich brutaal en verstoorde de lessen. Vanuit de basisschool was aangegeven dat ze zich prima kon concentreren. Dat heeft de mentor niet gezien. Tijdens gesprekken met Meryem over haar gedrag, gaf ze zelf aan dat ze wist waar het probleem zat, maar ze bleek niet in staat om haar gedrag te veranderen. Tijdens deze mentorgesprekjes zag de mentor een heel ander kind voor zich dan in de les. In één op één situaties was er heel goed met haar te praten. Ze wist wat ze fout deed en ze beloofde beterschap. Ze meende dit, het was geen sociaal wenselijk antwoord. In de klas was Meryem een leidende figuur, vooral leidend in het verstoren van de lessen. Ze kon ook verbaal ontploffen als een docent wat zei. In het logboek is te lezen dat Meryem een Sova-training verstoort door heel hard op de ramen te bonzen, dit omdat een vriendinnetje meedeed.

ONDERSTEUNING VANUIT SCHOOL EN THUIS

Meryem vertelt dat haar vader altijd heeft benadrukt dat school enorm belangrijk is en hij heeft steeds tegen haar gezegd 'doe je best'. Hij zorgde ervoor dat ze de boeken had en een rustige plek in huis. Hij zorgde voor eten en drinken, maar verder kon hij haar niet helpen.

De groep 8 leerkracht vertelt dat toen Meryems moeder nog leefde het contact via haar liep, Meryems vader kwam wel mee op de gesprekken. Het was een plezierig contact. Na de dood van Meryems moeder was de gezinssituatie belastend voor haar. Ze heeft taken van haar moeder moeten overnemen, Meryem en een tante (schoonzus) moesten zorgen dat het gezin bleef draaien. Haar vader had het beste voor met zijn kinderen. Het beeld van de mentor van leerjaar 3 VO komt met bovenstaande overeen. Het meeste

contact verliep via Meryems broer en zijn vrouw. Die deden hun best. In het logboek is te lezen dat Meryem in de brugklas bijles kreeg en dat de inzet van een CJG coach wenselijk zou zijn. Het is onduidelijk of dit laatste gebeurd is. Meryem voelde zich snel aangevallen en hulp accepteerde ze niet. Denk hierbij aan huiswerkbegeleiding en persoonlijke hulp in het beter plannen.

Meryem denkt dat zij met een andere manier van werken de havo wel had kunnen doen. Haar motivatie verdween door het afstromen. Later, als het bijna te laat is, gaat ze haar best doen. Meryem geeft aan dat ze iemand nodig had die regelmatig zou controleren of ze haar huiswerk wel had gemaakt en iemand die samen met haar een planning maakte.

Op ouderavonden op school was Meryems vader niet aanwezig, ook geen broer of tante. Van een schorsing is de mentor niets bekend. Wel is Meryem ooit gemeld bij de leerplichtambtenaar vanwege regelmatig te laat komen en spijbelen. Meryem en haar vader zijn toen uitgenodigd voor een preventiegesprek met leerplicht. Uit het logboek blijkt dat ze dit gesprek zonder haar vader heeft gevoerd. Het beeld van de mentor is dat Meryems familie wel betrokken was, maar het meer een kwestie was van niet kunnen.

SOCIALE CONTACTEN

Het beeld van de mentor is dat Meryem gelukkig was in klas 3. Op zich had ze het wel naar haar zin, zou dit een zes of zeven geven op schaal 1-10. Hoewel ze het liefst helemaal niet naar school zou willen komen. Ze vond docenten lastig om mee om te gaan. Ze had een paar goede vriendinnen op school. Daarnaast waren er ook een paar jongens waar ze

ruzie mee had. Ze voelde zich snel over haar achtergrond aangevallen. Dit ervaaarde ze zo, maar volgens de mentor ging dat om andere zaken dan haar achtergrond.

Terugkijkend vindt Meryem dat je vriendinnen niet als het belangrijkste moet zien op school. Ze blijven namelijk niet voor altijd. De vriendinnen van toen ziet ze niet meer. 'Ze maken geen deel uit van je toekomst. En je moet ook niet tot het laatste wachten met aan het werk te gaan'.

NA HET VOORTGEZET ONDERWIJS

Na het vmbo-t is Meryem naar het mbo gegaan. Ze wilde graag dichtbij huis naar school en ze koos als richting juridische dienstverlening. De inhoud sprak haar aan en ze vond het interessant. Op het VO was ze er niet van op de hoogte dat je vanaf het vmbo via mbo naar het hbo kan gaan. Meryem heeft veel beroepentesten gedaan, maar daar had ze naar eigen zeggen niet veel aan. Er kwam steeds iets met kinderen uit en dat wil ze niet. Ze vindt dat ze daarvoor te weinig geduld heeft. Het eerste jaar van het mbo juridische dienstverlening heeft ze niet gehaald. Dit omdat ze vaak afwezig was. Ze werkte in die tijd 's avonds in een sushi-restaurant en was dan steeds pas 's nachts weer thuis. Als ze een paar minuten te laat was, kwam ze de les niet meer in. Dan zat ze de hele dag thuis. In maart hoorde ze al dat ze het niet ging halen. Ze kreeg niet te horen wat ze nog zou moeten doen. Dat had haar nog kunnen motiveren. Ze keken alleen naar de cijfers. Ook hier miste ze persoonlijke aandacht. In het nieuwe schooljaar is ze marketing en communicatie gaan doen. Dat vond ze niks. Nu doet ze op een andere mbo de opleiding Management Retail. Ze vindt het makkelijk en haalt goede cijfers. Daarna wil ze naar het hbo. Ze kijkt ervan op dat het mogelijk is om via het eerste jaar van het hbo naar de universiteit door te kunnen. Het liefst zou ze misschien toch advocaat willen worden.

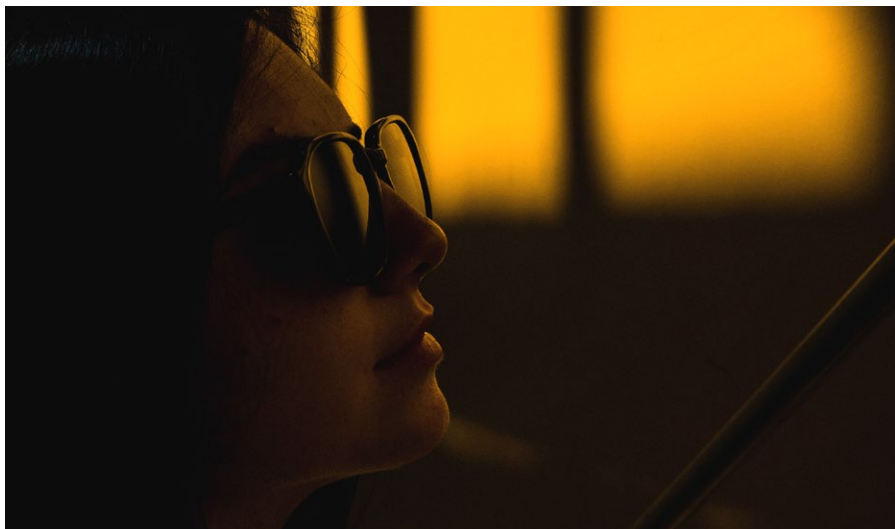
CONCLUSIES

Hoewel de portretten erg van elkaar verschillen, zien we als een rode draad, de wens en de wil van alle betrokkenen om deze leerlingen te helpen en tegelijkertijd de onmacht bij vrijwel alle partijen om dat ook naar behoren te doen. Hieronder hebben we puntsgewijs die aspecten benoemd die vanuit de verhalen van de oud-leerlingen naar voren komen.

DE THUISSITUATIE

Ondanks dat we bij de gezinnen een hoge mate van betrokkenheid hebben ervaren en ouders met veel liefde voor hun kinderen hebben gezien, was er in de gezinnen veel sprake van onmacht. Ouders die met de beste bedoelingen graag willen, maar om tal van redenen niet in staat waren om de kinderen te helpen. Dit had in grote lijnen te maken met:

- **Onvoldoende Nederlandse taalvaardigheid van de ouders**
- **Het lage opleidingsniveau van de ouders, soms analfabeet**
- **Onvoldoende inhoudelijke aansturing vanuit huis** (helpen met huiswerk maken, plannen van het leren, controleren of het huiswerk gemaakt is, extra ondersteuning als het kind vastloopt)
- **Onvoldoende kennis van het Nederlands onderwijsstelsel**
- **Kinderen ondersteunen in het leren omgaan met teleurstellingen**
- **Kinderen ondersteunen om het vol te houden**
- **Complexe situaties in de gezinnen.**

WAT BETEKEN DE THUISITUATIE VOOR SCHOLEN PRIMAIR- EN VOORTGEZET ONDERWIJS

- Scholen kunnen de thuissituatie niet veranderen. Wel kunnen scholen trachten zoveel mogelijk te compenseren van dat wat leerlingen thuis moeten missen.

Dat betekent allereerst dat scholen moeten weten welke leerlingen uit kansarme situatie komen. Vervolgens is het zaak om structureel extra en/of een ander aanbod te bieden om de inhoudelijke achterstanden in te halen of niet verder op te laten lopen. Met nadruk wordt 'structureel' genoemd.

Veelal komen leerlingen uit kansarme situaties met een achterstand op de basisschool. Het lukt de scholen vaak om een deel van de achterstand in te halen. Echter zal extra aanbod nodig blijven omdat de thuissituatie hetzelfde blijft en de leerling wat betreft zijn of haar ontwikkeling in grotere mate afhankelijk is van het onderwijs dan de leerlingen uit kansrijke situaties.

- Het onderkennen van de enorme invloed die ondersteuning heeft op leerlingen. In de zes verhalen komt de positieve invloed van stimulerende leraren, betrokken mentoren en rolmodellen sterk naar voren. Bij het ontbreken van stimulerende leraren, betrokken mentoren en rolmodellen zien we de ontwikkeling stagneren of een negatieve kant opgaan. Een match tussen de leerling en de mentor is belangrijk, juist bij leerlingen waar het niet vanzelf gaat. De positieve werking die uitgaat van het gevoel gezien te worden, aandacht te krijgen, vooral voor dat wat goed gaat, is niet te onderschatten. Het is veelal de relatie die maakt dat kinderen beter in hun vel gaan zitten en daardoor stappen kunnen maken in hun ontwikkeling en leerproces. Dat betekent dat de mentor of ondersteunend personeel tijd nodig heeft om de relatie aan te gaan en te ondersteunen waar het nodig is.

WAT KUNNEN WE DOEN?

- Rolmodellen uit de eigen omgeving/cultuur in de school halen. Denk daarbij aan studenten, gastsprekers, huiswerkbegeleiding, etc. Organiseer bewust de aanwezigheid van positieve rolmodellen in de school.
- Blijf hoge verwachtingen naar leerlingen uitspreken, blijven investeren in de leerling en vertrouwen op een goede afloop, ook als het even moeizaam gaat.
- Werken aan het zelfvertrouwen van leerlingen. Leerlingen met veel zelfvertrouwen en een positief zelfbeeld staan emotioneel steviger.
- Oud-leerlingen geven aan mbt het VO dat zij meer behoefte hebben aan persoonlijke en stimulerende aandacht, aan het merken van interesse in hun leven en in hun thuissituatie.
- Vooral voor PO-scholen geldt dat ook de hoger intelligente leerlingen uit achterstandssituaties uitgedaagd moeten worden. Zoek de grenzen op voor makkelijk lerende leerlingen, zodat deze op het vwo beter mee kunnen komen. Voor scholen met een grote kansarme populatie is dat geen simpele opdracht, wel een belangrijke. Denk dan ook aan aandacht voor het leren leren, aan het plannen en aan huiswerkstrategieën.
- Realiseer je dat leerlingen met gewicht/uit een achterstandssituatie meer afhankelijk zijn van school dan leerlingen uit kansrijke situatie. Blijvende extra ondersteuning is nodig om de achterstanden in te lopen of om bij te blijven. Vooral in het VO valt hier nog heel wat winst te behalen. In het PO is het compenserend beleid meer geïntegreerd in het onderwijssysteem, hoewel ook daar kansen voor leerlingen blijven liggen. Voor het VO valt dan te denken aan intensieve begeleiding mbt het huiswerk. Hoe plan je het huiswerk, controle of het huiswerk gedaan is, het plannen van het leren. Hierin kan een school een taak van thuis overnemen, denk aan verplichte huiswerkbegeleiding op school.
- De overstap van het PO naar het VO makkelijker maken voor leerlingen met mogelijke programma's die al in de bovenbouw van het PO starten: Bijvoorbeeld 'de grote oversteek' of een tutoren/ maatjessysteem.
- Zorgvuldig samenstellen van het basisschooladvies met meerdere mensen in de school waarbij de prestaties en objectieve feiten leidend zijn. Het beleid moet erop gericht zijn dat men voorkomt dat leerlingen op basis van subjectieve, persoonsgebonden afwegingen een advies krijgen dat te weinig recht doet aan de mogelijkheden. Hiervoor is ook kennis over het voortgezet onderwijs en zicht op vervolgsucces van leerlingen nodig.
- PO en VO-scholen ontwikkelen een visie op het bieden van kansen en het tegengaan van kansenongelijkheid. Scholen die het als hun pedagogische opdracht zien om leerlingen kansen te bieden en kansenongelijkheid tegen te gaan, dit expliciet uitspreken en door vertalen naar uitgangspunten en beleid, geven leerkrachten en docenten positieve sturing en houvast in hun handelen.

BRONNEN

Kooijman, B. (2018, november 16). *Wel gelijke prestaties, geen gelijke kansen.*

Opgehaald van [www.nrc.nl](https://www.nrc.nl/nieuws/2018/11/16/wel-gelijke-prestaties-geen-gelijke-kansen-a2755468) : <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/11/16/wel-gelijke-prestaties-geen-gelijke-kansen-a2755468>

Oberon. (2015). *Regionale Onderwijsmonitor Zuid Kennemerland.*

Utrecht: Oberon.

Onderwijsinspectie. (2018, April 11). *De Staat van het Onderwijs.*

Opgehaald van [www.onderwijsinspectie.nl](https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2018/04/11/rapport-de-staat-van-het-onderwijs): <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2018/04/11/rapport-de-staat-van-het-onderwijs>

Onderwijsinspectie. (2018). *Interactieve samenvatting.*

Opgehaald van www.onderwijsinspectie.nl:
<https://www.destaatvanhetonderwijs2018.nl/>

Onderwijsinspectie. (2018). Kansen (on) gelijkheid PO-VO.

Den Haag: Onderwijsinspectie.

Onderwijsinspectie. (2018). *Onderwijskansen en segregatie.*

Den Haag: Onderwijsinspectie.

VERHAAL ACHTER DE CIJFERS